

С Т А Н О В И Щ Е

за дисертационен труд – ОНС „доктор“

*„АКТЬОРСКОТО ИЗКУСТВО НА XX В. ВЛИЯНИЕ НА
ДАЛЕКОИЗТОЧНИЯ ТЕАТЪР“*

на **НАДЯ ТОДОРОВА КЕРАНОВА**,

НАТФИЗ „КРЪСТЬО САРАФОВ“, ФАКУЛТЕТ „СЦЕНИЧНИ
ИЗКУСТВА“, КАТЕДРА „ДРАМАТИЧЕН ТЕАТЪР“

научно направление 8.4. „Театрално и филмово изкуство“,

с научни ръководители:

проф. д. н. Камелия Николова, проф. д-р Ивайло Христов

от проф. д-р Андроника Мårтонова

Институт за изследване на изкуствата – БАН, Сектор Екранни изкуства,
andronika.martonova@gmail.com, ORCID:0000-0002-5304-4408

Дисертационният труд на Надя Керанова представя пред научната общност много почтено синкретично изложение на срещата между Запада и Изтока в полето на театъра. Тема, която отдавна вълнува съвременната практика и мисъл в изпълнителските изкуства, но някак в България ѝ се обръща по-малко внимание. Всъщност, ако трябва да сме точни, качествени спорадични изследвания има, при това повече в перспективата на историчността, през оптиката на изкуствознанието (в широкия смисъл на дисциплината), и много по-малко в ареала на изтокознанието. В този ред на мисли: от една страна сме длъжници като български хуманитаристи на Изтока, от друга – трябва да наваксаме познанието, от трета – трябва да сме актуални в аналитичните импулси, което е донякъде трудно предвид тясната културна ситуация на пазара ни. Бидейки професионална актриса докторантката, заради собствения си интерес (държа да подчертая, че не я познавам лично!), но и много правилно насочвана и подкрепяна от научните си ръководители, е приела предизвикателството да се фокусира върху ясно обоснована проблематика. Надя Керанова изцяло се потапя през диалога между Запада и Изтока върху актьорското изкуство и най-вече акцентира

върху мисленето, прераждането, битийността и еволюцията на театралния актьор в западната сцена на XX век чрез азиатските традиционни изпълнителски практики и форми. И може би тук е основния принос на докторанта – от дискриптивната характеристика на труда да успее да извади собствения си глас, артикулиращ темата за формата и съдържанието. За Надя Керанова далекоизточните прониквания в актьорското западно изкуство превръщат актьора в нещо много повече от лицедей, изпълнител, носител на персона, роля, образ. Ето защо дисертантката най-често се спира върху проблема за вживяването, възплъщението, откровението на актьора. *До колко, как, защо Западния театър се нуждае от Изтока през нееднозначния бурен XX в.?* – това е основната поанта в труда на Керанова. Актьорът, отгласнат от ритуалния йеретизъм и проявеното, пребиваващ в свръхмарионетността, отстранен, оголен, знаков, в хабитата на мисълта, съзнанието, духа, тялото, пространството на сцената, в условността... Добре познатите концепции, изложени в текстовете на Антонен Арто, Гордън Крейг, Бертолт Брехт, Йежи Гротовски и Еуженио Барба и комуникацията с театралните форми на Индонезия, Япония, Китай, Индия са препрочетени и анализирани в труда. Едно от най-ценните качества на дисертацията е успешния опит да се съпоставят естетическите им търсения и изводи в динамиката на XX век, при това във фокусната точка на актьора. И да се изследва съвременното актьорско изпълнителско изкуство като склад на памет (във всеки възможен смисъл на думата), като тяло и психика претопяващо границите на бинарни, непримирими или дуелиращи се пространства – например това на жеста и на словото.

„АКТЬОРСКОТО ИЗКУСТВО НА XX В. ВЛИЯНИЕ НА ДАЛЕКОИЗТОЧНИЯ ТЕАТЪР“ е с обем от 196 страници, разпределени на увод, седем глави, заключение, две приложения (свързани с пекинската музикална драма Дзин Дзюи и японския класически театър Но) , библиография с приблизително 100 източника. Личи си ерудицията на дисертанката, чудесни стил и уменията да се работи в интердисциплинарна рамка, съчетаваща различни методологии от хуманитаристиката. Основните дисциплини, с които Керанова преплита изложението са културология, антропология, изтокознание и др. Ризоматичния принцип е

основна характеристика на труда и смятам категорично, че това решение е най-подходящо. Напълно адекватно и в подчертаната линия на межкултурния театър. Много бих се радвала в последващи трудове на Надя Керанова това теоретични осмисляне на Изтока и актьора да бъде приложено и върху полето на българската сцена. След демократичните промени родния ни театър също прави опити да преосмисли балийските театрални традиции в пантомимните формации през 90-те години на ХХ в. – „Отломки от лятото“ на Серапис; да разшири хоризонта на студентите в китайската и индийската театрална практика в НАТФИЗ; да играе с условността на японската естетика в професионалната драматургия, (моно)спектакловост, танцов театър – „Мадам Мишима“, „Хиджиката и неговия двойник“, „Дарума“, „Коприна“ и пр. С което, много деликатното искам да кажа, без да смятам че тази забележка ще отнема достойнствата на труда – докторантката ме остави „гладна“ по отношение на практическото прилагане на изведения и анализиран теоретичен базис. Все пак е професионална актриса и това е от значение и в писането на труда. Примери от прилагането на актьорската лаборатория по остта Изток-Запад определено са нужни в една такава амбициозна и почтена дисертация.

Особено интересна е седма глава, в която най-ясно личи аналитичната сила на труда. В един бъдещ момент смятам, че Надя Керанова би могла да помисли дисертацията да бъде издадена като монография. Но за да се случи и това тук е може би мястото да направя и своите забележки, препоръки и пожелания, допълнителни акценти върху силните моменти:

- Отлично разгръщане на концептите и идеите за театър в контекста на културите;
- Много правилно отгласкване от понятието за *мимезис*, което обаче заедно с това за *катарзис* може да бъде проследено и в емблематичните театрални трактати на Изтока. Това би дало повече плътност на труда;
- Повече внимание с боравенето на понятията Ориент, индуизъм/хиндуизъм, катхакали, буржоазно Кабуки (?), китайска опера/китайска музикална драма; внимание при транслитерацията и правилното изписване на определени имена – нужда от

консултация с изтоковеди: Мирча Елиаде, а не Илиаде, Рустом Бхаруча, Мин Тиен, Дзеами, уаянг кулит, гамелан, Отоджиро и пр.

- Допълване и разширяване на библиографията, включително и с български автори;
- Нужда от повече акцент върху фигурата на Ханакко /Хиса Ота, която посещава Балканите;
- Цитиране от първоизточници, извори, а не от вторични такива.
- Останах с очакване, че Питър Брук с „Махабхарата“ ще бъде повече анализиран и акцентиран.

В обобщение: Въпреки малките забележки смятам, че трудът „АКТЬОРСКОТО ИЗКУСТВО НА XX В. ВЛИЯНИЕ НА ДАЛЕКОИЗТОЧНИЯ ТЕАТЪР“ на Надя Керанова има своите достойнства и качества, актуален е, написан с познание, ерудиция и разбиране. Има потенциал да бъде продължен, да се разгръща през практиката на актьора в едни бъдещи авторски амбиции. Няма данни за плагиатство, апробиран е, спазени са всички законови изисквания. При успешна защита без колебание предлагам да бъде присъдена образователната и научна степен „ДОКТОР“ на Надя Керанова.

София, 10.06.2024

Проф. д-р Андроника Мартонова